

Porin kaupunkisuunnittelu
PL 95
28101 PORI

Viite Lausuntopyyntö 24.6.2020

Aihe Pori, Tahkoluoto-Paakarit osayleiskaavaluonnos

Tahkoluoto-Paakarit osayleiskaava-alue sijaitsee Meri-Porissa ja käsittää Tahkoluodon satama-, voimalaitos- ja teollisuusalueiden lisäksi Tahkoluodon koillispuoleista saaristoa. Kaava laaditaan oikeusvaikutteisena ja sen tavoitteena on turvata sataman ja siihen liittyvien toimintojen kehittymisedellytykset, mutta myös mahdollisuuksien mukaan säilyttää saariston vapaa-ajanasutuksen edellytykset entisellään. Osayleiskaavatyö suunnittelualueella käynnistettiin jo vuonna 2008. Työ ei kuitenkaan edennyt ehdotusvaihetta pidemmälle ja se keskeytettiin. Kaavatyö pantiin uudelleen vireille vuonna 2015. Tällä hetkellä alueella ei ole oikeusvaikutteista osayleiskaavaa.

Suunnittelualueelle sijoittuva Tahkoluodon satama on syväsatama, merkittävä öljy- ja kemikaalisatama sekä transito-satama, jonka kautta mm. laivataan junavaunuilla tuotavaa hiiltä. Tahkoluodossa sijaitsee lisäksi kierrätettävän metallin käsittely- ja varastointialue. Kaavaratkaisussa varaudutaan sataman ja siihen liittyvien logistiikka- ja teollisuustoimintojen laajentumiseen. Myös merituulipuiston mahdollinen laajeneminen sekä siihen liittyvät sähkönsiirron tarpeet on huomioitu. Uusia ympäristöhäiriöitä tai -riskejä aiheuttavia toimintoja ei kuitenkaan ole laajennettu olemassa olevan asutuksen suuntaan.

Satakunnan Museon kannanotto

Rakennusperintö ja maisema

Suunnittelualueelle kohdistuu hyvin monenlaisia ja keskenään ristiriidassa olevia intressejä, kuten satama-, teollisuus- ja voimalaitostoimintoiminnot sekä toisaalta pientalo- ja loma-asuminen, virkistys sekä maisema-, luonto- ja kulttuuriympäristöarvot. Arvojen yhteensovittaminen edellyttää mm. ajantasaisia selvityksiä, kaavoittajan ja viranomaisten välistä yhteistyötä sekä osallisten kuulemista.

Tahkoluoto-Paakarit osayleiskaava oli edellisen kerran tekeillä lähes 10 vuotta sitten, edeten ehdotusvaiheeseen loppuvuodesta 2011. Satakunnan Museo on antanut kolme lausuntoa kaavatyön aiemmasta vaiheesta vuosina 2009-12.

Kaavaehdotuksen rakennussuojeluratkaisu vastasi museon kannanottoja. Nähtävillä olon jälkeen kaavatyö keskeytettiin. Osayleiskaavatyö tuli uudelleen vireille kesällä 2015, jolloin uusi osallistumis- ja arviointisuunnitelma oli nähtävillä. Sen jälkeen kaavaa on valmisteltu hiljaisuudessa. Neuvottelukosketusta viranomaisten kanssa ei ole ollut, eikä esim. Satakunnan Museoon ole työn uudelleen vireille tulon jälkeen oltu yhteydessä.

Suunnittelualue ei sijoitu mihinkään valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävään kulttuuriympäristöön. Alueella voimassa olevassa Reposaari-Tahkoluoto-Lampaluoto-Ämttö -osayleiskaavassa (oikeusvaikutukseton) vuodelta 1996 suunnittelualueelle ei kohdistu rakennus- eikä kulttuuriympäristön suojelua. Alue on kuitenkin aiemman saaristoasutuksen kannalta mielenkiintoinen. Tahkoluoto-Paakarit alueella tehtiin rakennusinventointi kesällä 2010 (fil.yo Hanna Jaakola, Satakunnan Museo). Inventoinnissa alueelta huomioitiin kaikkiaan 24 entistä kalastajatilaa 14 eri saarella. Näistä kahdella eriasteisella merkinnällä suojeltaviksi esitettiin 18 kohdetta, joista hyvin säilyneitä oli 8 (A-luokka). Muutoksia kokeneita, mutta edelleen kulttuuriympäristöllisiä arvoja omaavia kohteita oli 10 (B-luokka). Tämän lisäksi inventoitiin 8 asuin/ lomarakennuksen ryhmä Parkkiluodossa ja koottiin perustiedot 13:sta Tahkoluodon asuin/lomarakennuksesta. Tieto vuoden 2010 rakennusinventoinnista tulee lisätä kappaleen 1.7 luetteloon muista kaavaa koskevista taustaselvityksistä.

Vuoden 2011 asemakaavaehdotuksessa saarten kalastajatilat ositettiin RA/S-merkinnöin. Merkintään liittyi arvokkaiden rakennusten ja ympäristön säilyttämiseen velvoittava määräys sekä kaavaselostuksessa tieto siitä, mitä yksittäisiä rakennuksia eri kohteissa säilyttämismääräys koskee:

Alue, jolla ympäristö säilytetään. Alueen kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti arvokas rakennuskanta ja ympäristö tulee säilyttää. Uudisrakentaminen ja rakennuksissa suoritettavat korjaus- ja muutostyötoimenpiteet sekä muut ympäristöön kohdistuvat toimenpiteet tulee toteuttaa siten, että ympäristön kulttuurihistoriallinen ja maisemallinen luonne säilyy. Ennen aluetta merkittävästi muuttaviin toimenpiteisiin ryhtymistä tulee Satakunnan Museolle varata tilaisuus lausunnon antamiseen.

Nyt esillä olevaan uuteen kaavaluonnokseen vuoden 2010 rakennusinventoinnin kohdetiedot on liitetty ja kaavaselostuksen kappaleessa 2.2.3 *Rakennettu kulttuuriympäristö*, on esitelty rakennusinventoinnin tuloksia. Kaikki rakennusinventoinnissa suojeltaviksi esitetyt entiset kalastajatilat on osoitettu RA-5/S-3 tai RA-6/S-3 merkinnöin. Lisäksi Parkkiluodon pientalot on osoitettu ryhmänä /S-3 -merkinnällä. Satakunnan Museolla ei ole huomautettavaa kohdevalinnoista.

Merkintään liittyvä säilyttämiseen tähtäävä määräys on pelkistynyt vuoden 2011 osayleiskaavaehdotuksesta muotoon: *Alue, jonka kulttuurihistoriallisen ympäristön arvot tulee säilyttää. Uudis- ja korjausrakentaminen tulee sopeuttaa alueen maisemallisiin ja kulttuurihistoriallisiin ominaispiirteisiin.*

Kaavaselostuksessa kevennettyä rakennussuojeluaratkaisua perustellaan sillä, että *'vuonna 2010 laaditun inventoinnin perusteella ilman kaavanlaatijan tarkentavia kohdekäyntejä ei nähty olevan mahdollista osoittaa varsinaisia suojelumerkintöjä.'* Merkinnän katsottiin silti turvaavan arvojen säilymisen ja ohjaavan täydentävää rakentamista arvoalueilla. Satakunnan Museo on samaa mieltä siinä, että vuoden 2011 kaavaehdotuksessa RA/S-merkinnällä osoitettujen entisten kalastajatilojen nykytila pitää tarkistaa. Koska alueelle ei ole tähän mennessä kohdistunut suojelua, on arvokkaitakin rakennuksia saatettu muuttaa ja jopa purkaa. Autiona olevissa kohteissa on ränsistyminen edennyt. Rakennusten säilymisedellytykset pitäisi arvioida uudelleen. Museo katsoo, että tällainen tarkistus tulee vielä tehdä esim. kesäharjoittelijan työnä. Sen jälkeen kohteet tulee arvottaa uudelleen (kaavanlaatija ja Satakunnan Museo). Uutta /S-3 -merkintää määräyksiineen museo ei pidä riittävänä turvaamaan entisten kalastustilojen säilymistä, eikä ohjaamaan ko. alueilla tapahtuvia muutoksia. Kohteiden tarkistuksen jälkeen /S-määräys tulee palauttaa aiempaan asuunsa.

Alueen loma- ja vakinaisen säilyttämisedellytyksiä parantaa aiempaan kaavavaiheeseen nähden tänä vuonna uusittu riskikartoitus eli Seveso-selvitys (Gaia Consulting Oy). Suuronnettomuusvaarasta aiheutuvat maankäytön rajoitukset Seveso-direktiivin toimeenpanoon liittyen eivät ulotu uuden riskiselvityksen perusteella enää asutus- tai loma-asutusalueille.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Suunnittelualueella on toteutettu arkeologinen inventointi v. 2010 (Satakunnan Museo/Jouko Pukkila). Inventoinnin tulokset on kirjattu laajasti kaavaselostukseen ja esitetty myös karttakuvin, mitä Satakunnan Museo pitää erittäin hyvänä. Muinaismuistolain (295/63) rauhoittamia muinaisjäännöksiä alueella ovat Kappelinluodon kappelinpaikka sekä Tahkoluodon kylän historiallinen kylätontti. Lisäksi Vasikkarinmäessä Reposaaren maantien varressa sijaitsee kulttuuriperintökohteeksi arvotettu puolustusvarustuksen jäännös.

Suunnittelualueelta on tunnistettu myös vedenalaista kulttuuriperintöä: Mänty-Paakaran saaren länsipuolella on Saturn-nimisen kaljaasin hylky. Hylky on vuodelta 1947 ja se on kulttuuriperintökohde. Kaavaselostuksessa on mainittu, että merituulipuiston suunnitteluhankkeen yhteydessä kaava-alueen vedenalaista

kulttuuriperintöä on vuonna 2008 kartoitettu viistokaiuttamalla. Tekstiä voisi täydentää tiedolla, että viistokaikuluotauksen (Loxus Technologies Oy 2008 ja 2012) lisäksi tehtiin lisäluotauksia ja luotaushavaintojen tarkistussukelluksia (Meritaito Oy ja Pintafilmi Oy 2015). Raportit löytyvät osoitteesta www.kyppi.fi, arkeologiset hankkeet (ks. Pori, vedenalaisinventoinnit, Tahkoluodon merituulipuiston arkeologinen vedenalaisinventointi)

<https://www.museoverkko.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

Vedenalaisinventointi kattoi vain osan osayleiskaavan alueesta. Inventointia ei ole tehty koko sillä alueella, johon on hahmoteltu sataman laajentumista (kaavaselostuksen sivun 42 kartta).

Kaavakartalle Kappelinpaikka on merkitty **SM-1** –alueena ja Tahkoluodon kylän paikka kohdemerkinnällä **sm**. Kylän paikkaa ympäröivä alue, Tahkoluodon keto, on rajattu **s-2** –merkinnällä alueeksi, jonka omaleimainen luonne tulee säilyttää. Näitä ratkaisuja museo pitää hyvinä, myös merkintöihin liittyvät määräykset ovat oikeanlaiset, joskin sana *maakuntamuseo* tulee korvata termillä *alueellinen vastuumuseo (Satakunnan Museo)*. Vasikkarinmäki ja Saturn-hylky voidaan merkitä kohdemerkinnällä **/s** kulttuuriperintökohteiksi. Näihin liittyvä määräys tulee olla muotoa: *Muu kulttuuriperintökohde (hylky, sotahistoriallinen kohde): Alueella olevat historialliset rakenteet on säilytettävä. Suuremmista kohdetta koskevista suunnitelmista tulee neuvotella alueellisen vastuumuseon (Satakunnan Museo) kanssa.* Museovirastosta saadun tiedon mukaan Saturn-hyllyn sijaintitieto ei ole aivan tarkka.

Satakunnan Museo pitää erittäin hyvänä, että viistokaikuluotauksen tulokset on huomioitu ja ennen vesirakentamista **LS-TEN/kem** ja **TEN/kem** – merkityillä alueilla edellytetään yhteydenottoa Museovirastoon vedenalaisen kulttuuriperinnön selvittämistarpeen arvioimiseksi. Alue on merenkulun historian kannalta sekä kiinnostavaa että merkittävää.

Satakunnan Museo

Vs. museonjohtaja Johanna Jakomaa

Tutkija Liisa Nummelin

Arkeologi Leena Koivisto

Tiedoksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo, Päivi Valkama
Satakuntaliitto/kirjaamo, Susanna Roslöf, Niina Uusi-Seppä
Museovirasto/kirjaamo

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä